

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 19698
Tarih : 18.08.2026

Özgül SAKİ
İstanbul Milletvekili

47997

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Sayın **MAHİNUR ÖZDEMİR GÖKTAŞ** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

ÖZGÜL SAKİ

İstanbul Milletvekili

İzmir'in Urla ilçesinde Nurten Kandemir ile lösemi tedavisi gören ve zihinsel engelli olduğu belirtilen oğlu Ahmet Barış Kandemir'in yaşamını yitirdiği olay, engellilerin yaşam hakkı ile bakım hizmetlerinin kamusal niteliğini bir kez daha gündeme getirmiştir. Basına yansıyan bilgilere göre Nurten Kandemir, oğlunun ölümüne neden olduktan sonra kendi yaşamına son vermiştir.

Engellilerin yaşamlarının büyük ölçüde ailelerinin, bilhassa kadınların karşılıksız ve görünmez bakım emeğine bağımlı bırakılması Türkiye'de uzun süredir devam eden yapısal bir sorundur. Engellilerin yaşam hakkını güvence altına alan; bağımsız yaşamlarını ve toplumsal hayata katılımlarını destekleyen; ailelerin ve bakım verenlerin üzerindeki ağır yükü kamusal hizmetlerle paylaşan bütünlüklü bir sosyal politika sisteminin bulunmaması hem engellileri hem de bakım verenleri güvencesizliğe mahkûm etmektedir.

Engelli yakını bulunan ailelerin en temel kaygılarından biri, anne ve babanın yaşlanması, hastalanması, bakım veremez hâle gelmesi veya yaşamını yitirmesi durumunda yakınlarının hayatını nasıl sürdüreceğidir. "Benden sonra çocuğuma ne olacak?" sorusunun binlerce ailenin ortak kaygısına dönüşmesi, bakım sorumluluğunun hâlen esas olarak aileye bırakıldığını göstermektedir.

Bakımın aile içinde örgütlenmesi, toplumsal cinsiyet boyutu gözlerden uzak tutulmaması gereken en temel husustur. Gündelik bakımdan sağlık hizmetlerine erişime, eğitimden toplumsal hayata katılıma kadar uzanan çok sayıdaki sorumluluk çoğunlukla anneler tarafından üstlenilmektedir. Kadınların yıllar boyunca sürdürdüğü karşılıksız bakım emeğinin sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçları ise yeterli kamusal mekanizmalarla karşılanmamaktadır. Bakım veren kadınların tükenmişliği, bireysel dayanıklılık veya yetersizlik meselesi olarak değerlendirilemez; bakım hizmetlerinin örgütlenme biçimiyle doğrudan bağlantılı yapısal bir sosyal politika sorundur.

Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, engellilerin toplum içinde diğer kişilerle eşit koşullarda yaşama, nerede ve kiminle yaşayacaklarına karar verme ve toplumsal yaşamdan tecrit edilmelerini önleyecek destek hizmetlerine erişme haklarını güvence altına almaktadır. Sosyal devletin yükümlülüğü, engelli kişinin yaşamını ailesinin ekonomik gücüne, bakım kapasitesine veya ebeveynlerinin hayatta olmasına bağımlı olmaktan çıkarmaktır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı (2023-2030) ile otizmlili kişilerin hak temelli bir anlayışla toplumsal yaşama katılımlarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Buna karşın gündüzlü bakım, evde destek, kısa süreli bakım, kişisel asistanlık, destekli ve bağımsız yaşam modelleri ile bakım verenlere yönelik psiko-sosyal destek hizmetlerinin ülke genelinde erişilebilirliği konusunda ciddi sorunlar sürmektedir.

Engellilerin yaşam hakkının korunması ailelerinin fedakârlığına bırakılamaz. Her engellinin insan onuruna yaraşır, güvenli, mümkün olan en yüksek düzeyde bağımsız ve toplumla birlikte bir yaşam sürdürebilmesi; bakım verenlerin ise yalnızlaştırılmadığı ve tükenmeye terk edilmediği kamusal bir bakım sisteminin kurulması sosyal devletin temel sorumluluklarındandır.

Bu bağlamda:

1. Türkiye'de engellilere bakım verenlerin sosyal, ekonomik ve psikolojik durumlarını, üstlendikleri bakım yükünü ve tükenmişlik düzeylerini ortaya koyan, Bakanlığınızca yapılmış veya yaptırılmış güncel bir araştırma bulunmakta mıdır? Varsa araştırmanın sonuçları nelerdir?
2. Anne, baba veya diğer birincil bakım veren kişinin hastalanması, yaşlanması, bakım veremez hâle gelmesi ya da yaşamını yitirmesi durumunda engelli kişinin yaşamını güvenli biçimde sürdürebilmesini sağlayan kamusal mekanizmalar nelerdir? Bu hizmetlerden hâlihazırda kaç kişi yararlanmaktadır?
3. Engellilerin ailelerinden bağımsız yaşayabilmelerini sağlayacak destekli yaşam ve toplum temelli yaşam modellerinin yaygınlaştırılmasına ilişkin Bakanlığınızın herhangi bir programı bulunmakta mıdır? Bu kapsamda hizmet veren birimlerin sayısı, illere göre dağılımı, kapasitesi ve bu hizmetlerden yararlanan kişi sayısı kaçtır?
4. Engellilere bakım verenlerin bakım sorumluluğuna geçici sürelerle ara verebilmesini ve dinlenebilmesini sağlayacak kısa süreli veya geçici bakım hizmetleri hangi illerde sunulmaktadır? Bu hizmetlerden son beş yılda, yıllar ve iller itibarıyla kaç kişi yararlanmıştır? Hizmetlerin ülke genelinde yaygınlaştırılması için belirlenmiş bir takvim bulunmakta mıdır?
5. Uzun süreli bakım verenlere, özellikle bakım yükünün büyük bölümünü üstlenen kadınlara yönelik düzenli ve ücretsiz psiko-sosyal destek, danışmanlık ve tükenmişliği önleyici hizmetler sunulmakta mıdır? Sunuluyorsa son beş yılda bu hizmetlerden yararlananların sayısı yıllara, illere ve cinsiyete göre kaçtır?

6. Ağır bakım sorumluluğu bulunan hanelerin sosyal hizmet uzmanlarınca düzenli biçimde izlenmesine ve bakım veren kişinin fiziksel veya psikolojik yönden bakım kapasitesini kaybetme riskinin önceden tespit edilmesine yönelik bir izleme ve erken müdahale mekanizması bulunmakta mıdır? Bulunuyorsa bu mekanizmanın işleyişi ve kapsamı nedir?
7. Evde bakım yardımının ağırlıklı olarak nakdî destek biçiminde yürütülmesi yerine profesyonel evde bakım, gündüzlü bakım, kişisel asistanlık, geçici bakım ve destekli yaşam hizmetlerini birlikte içeren, hak temelli ve bütünleşik bir kamusal bakım sisteminin kurulmasına yönelik Bakanlığınızca yürütülen bir çalışma bulunmakta mıdır?
8. Anne ve babanın veya diğer birincil bakım verenlerin yaşamını yitirmesinin ardından engelli kişinin bakım ve yaşam koşullarının nasıl sürdürüleceğinin önceden belirlenmesini sağlayacak, kişinin iradesini ve tercihlerini esas alan bireyselleştirilmiş gelecek ve bakım planlarının hazırlanması gündeminizde midir?
9. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı kapsamında 2023 yılından bugüne kadar gerçekleştirilen faaliyetlerin sayısı kaçtır? Planda belirlenen hedeflerden hangileri tamamlanmış, hangileri kısmen gerçekleştirilmiş, hangileri henüz hayata geçirilmemiştir? Hedeflerin gerçekleşme durumunu gösteren izleme ve değerlendirme raporları kamuoyuyla paylaşılmış mıdır?
10. Bakımın aileye ve özellikle kadınların karşılıksız emeğine bağımlılığını azaltmak amacıyla Bakanlığınız tarafından yürütülen çalışmalar nelerdir? Mevcut bakım politikalarının toplumsal cinsiyet bakımından etkisini ve kadınların istihdama, eğitime, sosyal güvenceye ve toplumsal yaşama erişimleri üzerindeki sonuçlarını ölçen herhangi bir çalışma yapılmış mıdır?
11. Engellilerin yaşam hakkının ebeveynlerinin yaşam süresine, gelirine ve bakım kapasitesine bağımlı kalmaması; her engellinin insan onuruna yaraşır, güvenli, toplum içinde ve mümkün olan en yüksek düzeyde bağımsız bir yaşam sürdürebilmesi amacıyla merkezi yönetim bütçesinden ayrılan kaynakların artırılması ve ülke çapında erişilebilir bir kamusal bakım altyapısının kurulması için hazırlanmış somut bir program ve takvim bulunmakta mıdır? Varsa programın bütçesi, hedefleri ve uygulama takvimi nedir?